

Cerkveni Glasbenik

Glasilo Cecilijinega društva v Ljubljani.

Izhaja po enkrat na mesec in velja za celo leto z glasbeno prilogo vred 5 kron, za cerkve ljubljanske škofije 4 krone, za dijake 3 krone.

Uredništvo in upravnništvo: Pred Škofijo št. 12, I. nadstr.

Cerkvenoglasbena liturgika.

(Fr. Ferjančič.)

Uvod.

Liturgika vobče razlaga bogočastne obrede, to je ona zunanja dejanja in znamenja, s katerimi sveta Cerkev poveličuje Boga in po katerih nam milosti deli. Cerkvenoglasbena liturgika je le del splošne liturgike, obravnava namreč samo cerkveno glasbo in kar je z njo v ožjem stiku.

Take, osobito na cerkveno glasbo se nanašajoče liturgike doslej nismo imeli; pogrešali smo jo zlasti v naši orglarski šoli. Učencem orglarske šole torej je ta knjiga namenjena v prvi vrsti. Da bo pa ustrezala tudi že izobraženim organistom, cerkvenim pevcem in sploh vsem, ki imajo opraviti s cerkveno glasbo, je sprejeto v knjigo marsikaj, brez česar bi se v orglarski šoli tudi še izhajalo.

V knjigo so vpleteni tudi vsi važnejši cerkvenoglasbeni odloki. Oblast izdajati o cerkveni glasbi take, za vso Cerkev veljavne odloke, gre v prvi vrsti sv. Očetu, dalje občnim cerkvenim zborom in od apostolskega Sedeža v to postavljeni kongregaciji za svete obrede.

Ta za liturgijo in cerkveno glasbo nad vse važna kongregacija se po latinsko imenuje „Sacrorum Rituum Congregatio“. Navaja se večinoma le z začetnimi črkami S. R. C.; zraven stoji navadno dan razglasitve kakega odloka. Ti odloki so le tedaj splošno obvezni, ako jih je kongregacija izdala za vesoljno Cerkev. Ako pa se posameznik obrne s kakim vprašanjem do kongregacije, veže oni odgovor pravzaprav le njega. Vendar ako se v takem odgovoru pojasnjuje kaka že obstoječa postava, je vsekako to avtentična razlaga postave, ki je bila že prej splošno obvezna, in take razlage se je treba oprijeti.

Precej predpisov gledé cerkvene glasbe nahajamo tudi v raznih liturgičnih knjigah, kakršne so na pr. „missale“ (mašna knjiga) „rituale“ (obredna knjiga), „caeremoniale episcoporum“ (obrednik za škofo), i. dr.

Najvažnejše splošno obvezne določbe o cerkveni glasbi pa nahajamo v Motu proprio Pija X. z dne 22. novembra l. 1903. Latinski izraz

„motu proprio“ pomeni dobesedno „po lastnem nagibu“, namreč izdano naredbo. S tem izrazom se sploh zaznamenajo papeževi odloki.

Kolikega pomena je imenovani Motu proprio, vidimo iz uvodnih besed sv. Očeta samega in iz uradne izjave kongregacije za sv. obrede z dne 8. januarija l. 1904, v kateri se zlasti poudarja izrečna volja sv. Očeta, „da se to pismo smatra kot zakonik cerkvene glasbe, ter da ima vsled popolne Njegove apostolske moči tudi postavno moč za vso Cerkev.“ Ob enem ukazuje kongregacija v imenu sv. Očeta samega, da vse cerkve imenovano navodilo sprejmejo in najvestneje izpolnjujejo.

S tem motuproprijem se moramo torej tudi mi natančneje seznaniti. Zato ga hočem v prvem delu te knjige v celoti objaviti ter nanj navezati splošna pravila o cerkveni glasbi.

Tudi škofje smejo izdajati cerkvenoglasbene predpise, toda le za svojo škofijo in nikdar ne v nasprotju s predpisi višje cerkvene oblasti.

Tako velevažno „okrožnico o cerkveni glasbi v ljubljanski škofiji“ je izdal tudi naš presvetli knezoškof Anton Bonaventura dne 1. februarja l. 1914. Tudi na to okrožnico se bomo v knjigi zopet in zopet sklicevali ter jo navajali na pristojnih mestih.

Delimo pa knjigo v tri glavne dele, ki govoré:

A. o cerkveni glasbi v obče;

B. o cerkveni glasbi pri posameznih svetih opravilih;

C. o cerkveni glasbi v raznih svetih časih cerkvenega leta.

Ob koncu hočemo v celoti pridejati še praktična navodila za organiste in cerkvenike, kakor jih je izdala druga sinoda ljubljanske škofije leta 1908.

Naj bi bila ta knjiga „vade mecum“ za vse, ki imajo opraviti s cerkveno glasbo! Naj bi jim izdatno pomagala, da bodo v prihodnje proizvajali cerkveno glasbo s pravim umevanjem njenega liturgičnega pomena ter vsekdar tako, kakor hoče in želi sveta Cerkev!

A. O cerkveni glasbi v obče.

Sveta Cerkev je že takoj izpočetka sprejela glasbo v svojo službo ter jo vpletla v liturgijo. Od tedaj jo je vedno skrbno gojila. Prepričana je bila vsekdar o tem, kako zelo pospešuje dobra cerkvena glasba čast božjo in kako blagodejno vpliva na človeško srce.

„Ni bilo še cerkva na površini zemlje,“ tako piše naša škofijska okrožnica, „verniki so se zbirali še v podzemeljskih duplinah k božji službi; a tudi tam so odmevali zvoki psalmov, himnov in drugih spevov.“

Ko pa se je sveta Cerkev dvignila iz katakomb ter se je mogla svobodno razvijati, je posvečevala tudi glasbi še vse drugačno pozornost in skrb.

Zakaj pa daje sveta Cerkev ravno glasbi toliko prednost?

Okrožnica nam tudi to pojasnjuje tako-le:

Zakaj pa ima glasba tolik pomen?

Zakaj se stavi med vsemi umetnostmi v prvo vrsto? Zato, ker je vzvišena molitev, ker da besedilu nekake peruti, s katerimi se duh dviga krišku k svojemu Stvarniku. Kipi in slike so lahko veliki umotvori in kot taki močno vplivajo na verno srce, vendar so mrtvi in opazovalcu ne vzbujajo glasbenega odmeva duševnih čuvstev. Tudi glasbena partitura je mrtva, ali ona oživi, kakor hitro se izvaja to, kar mrtva črka kaže. Srce govori srcu, ne več posrednje, ampak naravnost. Kakor je vera bolj stvar srca, tako je tudi pesem v prvi vrsti stvar čuvstva. Kot taka pa je ta umetnost od nekdanj izpremenljiva, polagoma se razvijajoča, močno zavisna od navad in okusa, dostopna vnanjemu, usodepolnemu vplivu, ki ga ima svetna, gledališka glasba na sveto umetnost. Tem potom se vrinejo tudi pri uglednih omikancih in pobožnih katoličanih neokusnosti in predsodki, ki jih je treba blažiti in trebiti. Zategadelj je sveta Cerkev dala jasna določila gledé liturgičnega jezika in cerkvene glasbe.“

Posebno važen je v tem oziru Motu proprio Pija X. Oglejmo si na tem mestu najprvo uvod tega velepomembnega spisa. Dasi uvod sam ne obsega še nobenih določil, vendar nam jasno kaže namen, ki ga je imel sveti Oče s tem spisom, in pa njega obveznost za vso Cerkev. Glasi se uvod takole:

„Med vsemi skrbmi pastirske službe, ki Nam jih nalaga ne le ta najvišja učiteljska stolica, katero zasedamo po nedoumljivem sklepu božje previdnosti, dasi nevredni, temveč nam jih provzroča tudi vsaka posamezna cerkev, stoji nedvomno na prvem mestu skrb, kako vzdrževati in gojiti kras hiše božje. Saj tu se obhajajo vzvišene skrivnosti naše vere, tu se zbira krščansko ljudstvo, da prejema milosti zakramentov, da se udeležuje svete maše, da moli najsvetejši zakrament in da združuje pri javni slovesni božji službi svoje prošnje s skupnimi molitvami Cerkve. Zaradi tega se v svetišču ne sme nič zgoditi, kar bi utegnilo motiti ali tudi le manjšati bogoljubnost in pobožnost vernikov, nič, nad čemer bi se kdo upravičeno spotikal ali pohujševal, čisto nič, kar bi naravnost nasprotovalo dostojanstvu in svetosti svetih opravil in bi bilo ravno vsled tega nevredno hiše molitve in veličanstva božjega.

Nočemo naštevati vseh posameznih zlorab, ki bi se vtegnile v tem oziru zgoditi. Naša pozornost se obrača danes le na eno napako, ki je pa ena najbolj razširjenih in se najtežje da odpraviti; nahaja se žal pogosto tudi tam, kjer je vse drugo posebne hvale vredno, kakor na primer lepota in kras cerkve, veličastnost in dovršenost obredov, velika udeležba duhovščine, resnost in pobožnost duhovnikov, ki tam službo božjo opravljajo. V mislih imamo žalostno stanje cerkvenega petja in cerkvene glasbe. Dejstvo je, da se kaže ravno v tem, kar zadeva cerkveno glasbo, neko stremljenje, zapustiti pravo pot, ki je zaznamenjana z namenom, ki ga je imela Cerkev, ko je to umetnost pri službi božji dovolila, zapustiti ono pot, ki je dosti natančno zaznamenjana v cerkvenih postavah, v naredbah splošnih in provincialnih cerkvenih zborov, v večkrat izdanih odlokih svete rimske kongregacije in Naših prednikov papežev, dejstvo, naj bo že tega

kriva neka čudna posebnost te od nekdanj tako izpremenljive in negotove umetnosti, ali tekom časa polagoma se razvijajoče izpremembe navad in okusa, naj se že pripisuje usodepolnemu vplivu, ki ga ima posvetna in glediška glasba na sveto umetnost, ali naj se pripisuje onemu posebnemu čuvstvu, ki ga glasba neposrednje vzbuja, katero čuvstvo se pa ne da vselej na lahek način ohraniti v pravih mejah, ali slednjič, da so tega krivi predsodki, ki se gledé cerkvene glasbe lahko vtihotapijo in se tudi pri uglednih in pobožnih osebah ukoreninijo.

V veliko veselje in zadovoljnost Nam je, da vidimo, koliko dobrega se je zgodilo v tem oziru v zadnjih desetletjih v Našem lepem mestu Rimu in v mnogih cerkvah naše domovine, posebno pa še pri nekaterih drugih narodih, kjer so se imenitni možje, navdušeni za božjo službo, z odobrenjem svete stolice in pod vodstvom škofov združili v cvetoča društva in s tem povzdignili sveto glasbo skoro po vseh cerkvah in kapelah.

Toda ti veseli uspehi še nikakor niso splošni. Ako vprašamo lastno izkušnjo in upoštevamo mnoge pritožbe, ki so došle do Nas v kratkem času, odkar je Gospod povzdignil Našo neznatno osebo na vrhunec rimskega pontifikata, se nam zdi prva dolžnost, takoj povzdigniti glas ter vse zavreči in obsoditi, kar v resnici nasprotuje zgoraj navedenim predpisom gledé cerkvenih opravil in bogoslužnih dejanj. Resnično, Naša največja želja je, da bi zopet cvetel pravi krščanski duh in se ohranil v srcu vseh vernikov. Zato pa je treba v prvi vrsti skrbeti za svetost in dostojnost hiše božje, kajti tam se zbirajo verniki ravno v ta namen, da zajemajo onega duha iz tega prvega in edinega studenca, namreč iz dejanskega udeleževanja presvetih skrivnosti in slovesne, javne cerkvene molitve. Zastonj je naše upanje, da pride iz nebes obilen blagoslov v prospeh te zadeve, ako naše češčenje nasproti Bogu, namesto da bi se dvigalo kot prijeten duh kadila, daje Gospodu bič v roke, s katerim je že enkrat iz svetišča izgnal nevedne skrunilce templja.

Da se torej v prihodnje nihče ne bo izgovarjal, da mu niso bile znane njegove dolžnosti, in da se odstranijo vsi dvomi gledé umevanja nekaterih že izdanih predpisov, se Nam primerno zdi, da na kratko razložimo načela, po katerih naj se sveta glasba uredi pri službi božji, in da pregledno sestavimo vse najimunitnejše predpise, ki jih je Cerkev izdala zoper najbolj razširjene zlorabe v cerkveni glasbi. Objavljamo ta Naš pouk po prostem nagibu (*motu proprio*) in z dobro vednostjo ter hočemo, da ima vsled polne moči Naše apostolske oblasti veljavo postave kot najvišji zakonik za cerkveno glasbo ter ukazujemo s tem Našim pismom vsem, da to najvestneje izpolnjujejo.“

Po tem uvodu sledé takoj:

Predpisi gledé cerkvene glasbe.

I. Splošna načela.

1. „Kot bistven del liturgične slovesnosti ima cerkvena glasba isti namen kakor liturgija vobče: čast božjo, kakor tudi posvečevanje in vzpodbujanje vernikov. Ista pomaga povzdigovati slovesnost in

lepoto cerkvenih obredov, in čeprav je njen prvi namen, liturgični tekst, ki se ima podati vernikom, v primerne melodije obleči, je vendar njen zadnji in pravi namen, podeliti tekstu večjo moč da more tako vernike bolj vnemati k pobožnosti in jih lepše pripravljati na prejemanje sadov milosti, ki so v zvezi s slovesnostjo presvetih skrivnosti.

2. Cerkevna glasba mora torej v najvišji meri obsegati one lastnosti, ki liturgijo splošno odlikujejo, namreč: svetost, lepoto zunanje oblike in, kar sledi iz obeh samo po sebi, splošnost.

Glasba mora biti sveta, to je, varovati se mora vsake posvetnosti, ne le v načinu kompozicije, ampak tudi v petju.

Glasba mora biti prava umetnost, sicer nikakor ne more vzbujati v srcu onega učinka, radi katerega je Cerkev sprejela glasbeno umetnost v svojo liturgijo.

Glasba mora biti splošna, to je, smejo se sicer v cerkvenih kompozicijah raznih dežel izražati one posebnosti, ki so posameznim narodom lastne, vendar pa se morajo v toliko pokoriti splošnemu znaku cerkvene glasbe, da na tujega poslušalca ne napravljajo neugodnega vtiska.“

V navedenem odstavku obravnava Motu proprio dve reči: 1. namen, in 2. lastnosti cerkvene glasbe. Namen je zopet dvojen: čast božja in posvečevanje ter vzpodbujanje vernikov. Lastnosti cerkvene glasbe pa se zahtevajo te tri: svetost, lepota zunanje oblike in splošnost.

Jasno se poudarja, da cerkvena glasba ni samo privesek k liturgiji, temveč njen bistven del; brez glasbe je slovesna liturgija naravnost nemogoča.

V tem zmislu piše tudi škofijska okrožnica: „Cerkvena glasba je vredna naše skrbi, ker ima nalogo, da Boga časti in vernike vzpodbuja, je bistven del slovesne liturgije, je neprecenljivo vzgojevalno sredstvo . . . Lahko si mislim sveto mašo v preprosti misijonski kapelici, pod milim nebom; mislim si mašnika v revnih paramentih; ni pa nobene cerkvene slavnosti brez petja, in bodi to petje tudi enoglasno — koralno.“

Da mora biti cerkvena glasba sveta, to je sveta Cerkev od nekdaj zahtevala. Že Tridentinski zbor je v 22. seji dal strogo zapoved, da naj škofje od hiš božjih odvrtače tako glasbo, ki ima gledé orgljanja ali petja kaj prešernega ali razkošnega v sebi.

Isto zabičuje tudi Caeremoniale Episcoporum in kongregacija za sv. obrede v mnogih odlokih.

In naša škofijska okrožnica ukazuje: „Noben organist naj ne nosi na kor pesmi, ki imajo skakljajoči, igrajoči ali gugajoči ritem, ker je zoper častljivost svetega mesta. Istotako naj bodo izključene vse pesmi, ki sloné na trivialnih, pouličnih, fantovskih motivih. Prepovedane so tudi arije, ki so iz gledišča prenesene v cerkev, četudi z drugim besedilom.“

Motu proprio pa ne zahteva le svetosti od cerkvene glasbe, kakor nahajamo to v starejših odlokih, temveč se ozira tudi na umetniško vrednost in na narodne posebnosti glasbe. Cerkevna glasba imej značaj prave umetnosti gledé melodije in harmonije. „Za Boga je najlepše premalo lepo“,

pravi okrožnica. Seveda so umetniška sredstva lahko najpreprostejša, kakor tudi tehnične zahteve do izvršujočega osebja najzmernejše, saj bistvo umetnosti ni v težki, zapleteni tehniki.

Kar pa zadeva tretjo lastnost, splošnost, je pomniti, da če se tudi v glasbi sme kazati posebno svojstvo kakega naroda, mora vendar le vedno nadvladovati splošni cerkveni značaj, in ako poslušajo dotično glasbo izvedenci druge narodnosti, morajo tudi oni priznati, da je ta glasba za cerkev dostojna. (Dalje prih.)

Orglje za presbiterij ljubljanske stolnice.

Sedanja ljubljanska stolnica sv. Nikolaja danes v presbiteriju¹⁾ nima orgelj, imela jih je pa stara, kakor posnemamo iz beležke vizitacijskega protokola meseca maja l. 1631: „Organum est positum in choro ad cornu evangelii altaris majoris, sub fornice ipsius chori, satis magnum et bonum. 7 registris consistens.“²⁾ Kam so te orgljice izginile, ne vemo za gotovo. Mogoče je, da so te male sedemregistrske orgljice prenesli v novi cerkvi na kor nad stranskim vhodom, bržkone ob istem času, ko so tudi na koru nad prižnico postavili male devetregistrske orgljice.

Slovenecem dobro znani veščak v orgljarski umetnosti v imenovanem spisu³⁾ domneva, da stranski kor na epistelski strani že izpočetka ni imel orgelj, kakor jih sedaj nima, in da je bila tista omara le zaradi simetrije postavljena. Čisto gotovo se pa zdi, da je tudi ta kor imel svoje orgljice. V tem mnenju me potrjujejo sledeča dejstva, ki † prelatu Smrekarju bržkone niso bila znana; ko bi bil šel pa omaro natančneje ogledovat, bi bil svoje mnenje gotovo izpremenil.

1. V omari imamo znotraj na desni strani pribite opore (Lager), ki so nosile sapnike; če v omari ni bilo orgelj s sapniki, čemu opore zanje?

2. Na levi znotraj jo vzdani v zid močan tram, ki je danes, ko je skozi omarico dohod na ta balkon, le v nápotje, ki pa je nekdanj imel nalogo na levi strani podpirati sapnike, da se tako razbremeni leseni balkon, ki bi sicer prevelika teža nanj pritiskala.

3. Deska, na kateri stoje (sedaj slepe, na les pritrjene) prospektne piščali (Pfeifenbank), ima spodaj čisto pravilno udolbene in izpeljane kondukte, ki so iznad kancel vodili sapo do prospektnih piščali. Kdo bo te kondukte čisto pravilno dolbel in jim luknje do piščali vrtal, če so pa slepe?

¹⁾ Presbiterij ali kor se imenuje prostor, kjer stoji veliki oltar. Beseda izhaja iz grščine, kjer *πρεσβύτερος* (presbyteros) = star znamenja duhovnika.

²⁾ Orglje stoje v koru na evangelijski strani velikega oltarja, pod korovim obokom, dovolj velike in dobre, imajo 7 registrov. (Kor pomenja isto kot presbiterij: prostor, kjer se zbira duhovščina; izhaja iz grške besede *χορός*, kar pomeni prvotno ples, zbor pevcev in plesalcev, potem pa sploh vsak zbor ljudi; v cerkvenem jeziku pomeni prostor ob velikem oltarju, kjer se nahaja zbor duhovnikov. (Prim. Smrekar: Spomenica o orglah ljublj. stolnice v C. Gl. 1906, str. 11. op. 1.)

³⁾ „C. Gl.“ 1906, str. 16. op. 1.

4. Na desni strani poleg odprtine pod prospektom imamo 8 podolgastih, čveterokotnih lukenj (paralelogramov), čisto tam, kjer bi sicer morale biti nameščene poteze za registre; pod njimi je večja, skoraj pravokotna luknja; ena stranica je navpična, druga, ki se na desno zavije, pa vodoravna; to je bil po mojem mnenju kolektivnik — „tractura communis“ — ki je vse registre hkrati odpiral, današnji „tutti“.

5. Na levi v omari pri tleh so vratica, da se je moglo v spodnji del orgelj pod sapnike priti. Na desni je bil prostor za registre, ob strani je pa zid, zato so mogli vratica le na levi napraviti. Danes so seveda brez pomena.

6. Vrhnji del vhoda (prostor nad nekdanjim igralnikom) je precej zanikarno izžagan. Mizar oz. rezbar, ki je celo omaro tako lepo izdelal, bi tako ne bil mogel narediti; kesneje, ko se je morala odprtina povišati da se je lažje skoz hodilo, se je to prej moglo zgoditi.

Iz vsega tega se vidi, da so tudi na desnem stranskem koru orglje stale. Tudi značaj večzborskih skladeb, zaradi kakršnih je Pozzo stranska kora v svoj načrt vzel, kliče po dvojnih orgljah, da ima vsak zbor na svojem koru v orgljah oporo, zlasti če še to upoštevamo, da je ob tem času dirigent vodil zbor ob instrumentu sedé.

Število osmerih registrov je sicer proti domnevi, da so bile te orgljice prenešene iz kora stare stolnice semkaj — tam je bilo le sedem registrov — toda prav lahko je mogoče, da so jim ob prenašanju pridodejali še osmi register, zlasti ker je imel v novi omari prostora in je vsled novih glasbenih potreb brezdvomno dobro došel.

Da orgljic sedaj ni več, je lahko umeti: vsled starosti so se izrabile: *Der Mohr hat seine Schuldigkeit getan, der Mohr kann gehen!* Novih niso postavljali, ker je doba, ki je ljubila mogočno večzborna petje, prenehala, ostale so le še orgljice nad prižnico, ki se jim pa tudi urice stekajo.

* * *

V zadnjih letih preteklega stoletja se je vnovič porodila želja po orgljah v stolničnem presbiteriju. Blagopokojni kardinal Missia je kot dober glasbenik in koralist nameraval postaviti male orglje približno na isto mesto, kot so bile v stari stolnici: v zid za kredenco na evangelijski strani pod Quagliievo sliko, ki predstavlja, kako sv. Nikolaj rešuje tri, po nedolžnem na smrt obsojene može. V ta namen naj bi se bil zid pod to podobo izdolbel nekako 1 m v globočino, v širjavo do obeh lisen na desni in levi, v višavo pa do podobinega okvirja. Omara bi še kakih 20 cm iz stene v presbiterij molela. Prelat Smrekar je imel tudi že dispozicijo pripravljeno; če se dobro spominjam, je imela 9 registrov.¹⁾

¹⁾ Videl sem jo kesneje kot bogoslovec in mlad duhovnik. Napisano je imel v enem svojih, čez vse zanimivih zvezkov pod skupnim naslovom „Organocritica“. Kam so prešli ne vem, dasi mi jih je večkrat obljubil in pred smrtjo posebej naročil, naj se mi izroče; dobil sem le VI. zvezek, kjer obravnava velike stolne orglje.

Načrt se ni izvedel, ker je bil dr. Missia poklican na nadškofijsko stolico v Gorici.

Leta 1909. se je misel zopet izprožila. Sedanji ljubljanski knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič je bil, ko je o njej izvedel, takoj za to, da se to predvsem praktičnim potrebam namenjeno delce izvrši. S slovitim sarajevskim arhitektom pl. Vančašem sva po višjem naročilu pregledala, ali se delo s tehniške strani da izvesti. Izid preiskave se je za orglje ugodno glasil. Oglasilo se je že nekaj dobrotnikov, ki bi bili delo gmotno podpirali. Pa je tistega, ki se je za izvršitev dela zavzel, zopet previdnost božja iz Ljubljane odvedla in načrt je vnovič zaspal.

* * *

Želja po orgljah v koru je vzrastla iz praktičnih potreb službe božje v stolnici. Namen bi jim bil predvsem podpirati slovesni oficij, ki ga opravlja ob večjih praznikih stolni kapitelj s pomočjo gg. bogoslovcev.

Danes mora pevovodja v semenišču veliko časa žrtvovati samo za to, da nauči bogoslovce-pevce v dveh ločenih zborih čveteroglasno pevati psalme slovesnih vesper in terce pred potifikalno mašo. Kake težave ima pogosto že s tem, da dobi dovolj prvih tenorjev za dva zbora, ko mu jih že za enega manjka; kolika muka za njega in za zbora, preden gre recitacija in kadenciranje gladko in brez spotike! Koliko dragocenega, cerkvenemu petju že itak pičlo odmerjenega časa gre v izgubo za stvar, ki je morda nihče ne bo nikdar več v življenju rabil. Koliko fizičnega truda pri pevcih, ki morajo v vedno enako visoki legi recitirati in prepevati! Če so pa orglje na razpolago, se vse to trudapolno delo v najkrajšem času opravi, in sicer brez težav, ne da bi se morala grla fizično prenapenjati; hkrati je enoglasno psaliranje bolj gladko, bolj lahno in veliko bolj v zmislu cerkvenih navodil. In če gledamo harmonično plat, tudi v tem oziru popolnejše. Zbor more za en psalm le eno harmonizacijo rabiti. Če spremljam z orgljami, lahko za vsako psalmovo vrstico — če se mi umetniško upravičeno zdi — harmonije variiram. Enoglasnega psaliranja se tudi vsi bogoslovci lahko udeležujejo, kar jim v poznejšem delovanju vedno koristi.

Hkrati se more tudi celebrantovo petje z nežnim pajčolanom harmonije obdati, antifone se istotako ob mehkem spremljanju prijetneje glase, cel oficij se z orgljami v eno umetniško celoto zveže.

Poleg tega bi se orgljice tudi za druge prilike lahko rabile: za pete črne maše, če so sami moški pevci navzoči — s tem bi se naravnost približali idealnemu cerkvenemu stališču, ki želi, da je pevski zbor postavljen v koru pri oltarju, kjer se služba božja vrši, ne pa ravno na nasprotnem koncu cerkve. Nekaj posebno lepega bi bilo, če bi na pr. zbor bogoslovcev pri pontifikalnih mašah prevzel tiste bistvene dele liturgičnega petja — vsaj nekatere — ki praznik posebej karakterizirajo: introit, graduale, ofertorij, komunijo, pa bi jih dobro pripravljen pel v starih, častitljivih, sprelepah koralnih napevih. S tem bi se tudi pevski zbor razbre-

menil, ki bi mu bilo le za stalne dele skrbeti, ki vsaj nekaterim izpremenljivim spevom pri najboljši volji težko toliko pozornosti posveča, kakor bi bilo vsaj za lepo, če že ne dovršeno predavanje želeli. In če pomislimo na šolske maše, zlasti pa na ljudsko petje, ki se nam mora posrečiti, da ga vendarle enkrat vpeljemo, se potreba malih orgelj v presbiteriju še v večji nujnosti javlja.

(Konec prih.)

Cerkveno ljudsko petje.

(Piše dr. Kimovec.)

Trije glasovi z zelene Štajerske me nagibajo, da poprijemam za pero in se kot četrti oglašam.

Mariborska „Straža“ prinaša v 81. številki 9. oktobra t. l. podlistek izpod peresa agilnega gosp. Kosija z naslovom: „Cerkvenopevski prepoved“. Peča se z vprašanjem: „Kako uvesti zopet občno cerkveno petje in katere mašne pesmi bi bile primerne za ljudsko, t. j. splošno cerkveno petje“. Glede prve točke, glede načina pravi tole: Vsak organist naj v svojem kraju zapisuje pesmi, ki jih znajo starejši, za petje vneti ljudje;¹⁾ besedilo dobi v Hergovem „Vencu“, glede melodije pa naj organist sam razsodi, ali je po svojem značaju za cerkev ali ne. Take pesmi naj nauči svoje pevce, v nedeljo naj pevce postavi spodaj v cerkev, sam pa na koro orglja in poje, pevci spodaj pa naj za njim poprimejo in vedno večje število vernikov se jim bo pridružilo. — Glede druge točke: glede pesmi, ki naj se pojo, pravi — v nasprotju s prejšnjo trditvijo — čisto pravilno, da gre sodba o njih cerkveni oblasti: take naj se pojo, ki se v vsakem oziru, t. j. glede na besedilo in napev strinjajo z vzvišenim namenom svete glasbe. — Kot obstoječe pesmarice za ljudsko cerkveno petje navaja: 1. Spindlerjevo „Ljudsko Pesmarico“, 2. Dr. Somrekovo zbirko: „Kvišku srca!“ in 3. Kosijeve „Nabožne ljudske pesmi“ I. in II. del ter med „Knjižnimi novostmi“ hkrati naznanja za bližnjo bodočnost njih III. del in posebej še takozvane „Slomškove“ blagoslovne pesmi. Opozarja tudi, da pri razširjanju ljudskega petja tudi šola marsikaj lahko stori. Končno pravi, da nikakor ni proti umetnemu — zborovemu — petju v cerkvi, toda za „neovrgljivo resnico“ ima, „da je bodočnost cerkvene glasbe pri nas v prav ozki zvezi z narodnim duhom“, kateremu stavku pa kljub močnemu prizadevanju ne morem pravega zmisla najti.

Štiri dni kesneje („Straža“ št. 82, 13. okt.) med tedenskimi novicami priporoča slovenski cerkveni glasbi častno znani g. Spindler, naj se ljudske pevske vaje bodisi po dunajskem načinu, ali pa bolj preprosto, začenjajo z blagoslovnimi pesmimi in s pesmimi za pridigo. Priporoča kot najbolj primerne „Slomškove“ — v primerni obliki in hkrati obeta, da

¹⁾ Hkrati trdi, da je bilo pred 30 leti, t. j. pred uvedbo cecilianskega petja zlasti na Štajerskem splošno ljudsko petje v cerkvi v navadi.

priredi po načelih svoje „Ljudske pesmarice“ — v kolikor so se obnesla — večino teh pesmi z nekaterimi drugimi v posebni zbirki.

Teden kesneje (20. okt., štv. 84.) predlaga v istem listu g. župnik Tribnik: 1) naj se na podlagi njegovega „Cerkvenega orglavca na deželi“ (iz let 1884—85), ki ga je kn.-šk. ordinariat lavantinski pripoznal pripravnega za povzdigo cerkvenega petja (kar pa je velika zmeta — morda je gledal na besedilo, vsaj na glasbo glede si je težko misliti, da bi mogel tako priznanje in priporočilo izreči) sestavi in vpelje tudi v lavantinski škofiji nova primerna orgljarska knjiga. 2) Naj bi se prizvalo več strokovnjakov, ki bi temeljito presodili, kaj naj bi se odstranilo, kaj privzelo. Končno hvali dosedanjo harmonizacijo „Cerkvenega orglavca“ kot zelo prosto (kar je v vsakem oziru res) in lahko, tako da knjigo tudi neizvežbani organist lahko rabi. To da je velike vrednosti. Hkrati trdi, da je za ljudsko petje na mestu dvoglasna harmonizacija s kontrabasom (pedalom), na katerem da sloni splošno cerkveno ljudsko petje. Zelo neumestno pa se mu zdi ljudske napeve čveteroglasno harmonizirati.

* * *

Iz teh dopisov se vidi, da se želja po obnovitvi splošnega, ljudskega petja po naših cerkvah venomer vrača in sicer v obliki raznih nasvetov, predlogov in deloma pripomočkov, kako naj se delo začne, da bi se tudi praktičen uspeh dosegel. Vnema, kakršna se že nekaj let sem kaže, je vse hvale vredna, spoštovanje zasluži dobra volja, ki naj temu važnemu delu naše cerkvene glasbe do njemu primernega upoštevanja pripomore. Toda zdi se, da manjka izjavam, ki smo jih brali drugod, pa tudi zgoraj navedenim vsaj v nekoliko tiste temeljitosti in radikalnosti, ki je edina porok stalnih uspehov, zdi se, da še ni popolne jasnosti v načelih in sredstvih ljudskega petja. Zato naj mi bo dovoljeno, da — oprt na zgodovino, na prakso in na daljšo lastno izkušnjo in preiskavanje — tudi svojo misel povem.

Iz podlistka g. Kosija bi se utegnilo sklepati, kakor da je cecilianska misel ljudsko petje izrinila iz naših cerkvâ. G. pisatelj previdno pristavi, da je bilo pred 30 leti itd. zlasti na Štajerskem splošno ljudsko petje v navadi. Za Kranjsko je namreč čisto gotovo, da ga že ob času, ko je cecilianstvo nastopilo, to je 38 let nazaj, ni bilo nikjer več, če izvzamemo ponekod pete litanije ali semtertja kakšno blagoslovno. Zato je mogel urednik „Cerkvenega Glasbenika“ v III. letniku, l. 1880, str. 23 — torej pred 36. leti — mirno zapisati, ne da bi mu kdo oporekal: „Res moramo obžalovati, da je ravno predcecilianska doba s starimi napevi naredila — tabula rasa (je z njimi pometla). Le še v hribih zapoje kaka stara ženica svojim vnukom pesem, ki se je je bila naučila kot deklica. Čul sem pred petimi leti (torej l. 1875; 1878. se je — kakor znano — ustanovilo ljubljansko ceciliansko društvo) v Z. čez 80 let staro ženo peti svete pesmi, ki jih je znala še od babice (stare matere). Dalje kot

eno uro je prepevala; vse mi je bilo neznanu, a marsikaj tako lepo, da mi bo spomin vedno ostal. Tu sem slišal tisti „mol“, po katerem so povsod nekdanj slovele slovenske pesmi, kateri se je pa zdaj skoraj popolnoma izgubil.“

Isto dejstvo konstatira sloveči kardinal Missia, ki se je kot novi knezoškof ljubljanski udeležil VI. občnega zboru „Cec. društva“ l. 1884. Bilo je to ob času, ko cec. misel še davno ni prodrla na Kranjskem, še manj v obmejnih krajih. „Posebno duhovniki — pravi — naj bi se cerkvenega petja pridno udeleževali. Ugovarja se večkrat, da cecilianci hočejo iztirati ljudsko petje iz cerkve. No, v ljubljanski škofiji se tega ni bati, ker ljudskega, t. j. skupnega petja ni, kvečjemu pri „Sveto“ ali pa pri kakih litanijah. Po drugih škofijah je skupno petje pri službi božji bolj v navadi. Želeti bi bilo tudi pri nas več udeleževanja navzočih vernikov pri petju, da je le v gotovih mejah. Zato je Cecilijinemu društvu dolžnost lepe pesmi med ljudstvo razširjati, pa gotovo ne takih, katere Cerkev prepoveduje.“

Hkrati naj navedem to, kar sem zvedel od vsem slovenskim glasbenikom ljubega znanca gosp. svetnika Jakoba Aljaža. Mati njegova mu je pravila tole: Ko je bila še mlada deklica, so o božiču vsi ljudje po cerkvi peli kot najljubšo božično pesem to, ki jo ima Foerster v svoji Ceciliji I. v prvi izdaji kot IV., v drugi izdaji pa kot III. postno z nadpisom: staroslovenska (pravzaprav bi se moralo glasiti: stara slovenska) na str. 120. v stari, oziroma 115. v novi izdaji:

Večno srečno je življenje, če je greha zadolženje ljubi Oče spet odzvel, te otroka spet sprejel.	Z odpevom: Greha rane nam zaceli, milost, o Gospod podeli; milost prosi za dolge v grehah žalostno srce.
---	---

Svetnik Aljaž ima danes 72 let, Cecilijino društvo obstoji 38 let, razlika je 34 let. Vsekako bi se moral Aljaž, ki je bil med najgorečnejšimi sodelavci pri rojstvu in rasti cecilianizma — vsekakor bi se moral spominjati, da je pri nas na Kranjskem skupno petje po cerkvah pred 38. leti, preden je cecilianstvo nastopilo, še v navadi bilo. Seveda je v pravičnem računu treba še precej let odšteti, zakaj cecilianstvo ni prvo leto zmagalo in razmer preustvarilo. Zadelo je na hud odpor, tako da so marsikje še razmere, kakršne so bile pred 38. leti. Spominjati bi se moralo toliko in toliko starejših duhovnikov in vernikov-laikov, pa nimamo nikjer niti sledi o tem, da je še le v cecilianski dobi ljudsko petje izginilo. Za Kranjsko je taka trditev — kakršna se je zadnja leta tudi v kranjskih cerkvenih listih — enekrat ponavljala, popolnoma neresnična. In zdeti se mi hoče, da tudi za Štajersko ne velja v takem obsegu, kakor je pisano.¹⁾ Saj se je tam cecil.

¹⁾ Zelo dobro bi bilo, če bi se kdo izmed gospodov, ki se za cerkveno ljudsko petje resno zanimajo, potrudil in preiskal, kako je bilo s cerkvenim ljudskim petjem na Štajerskem, ne le zadnjih 20—30 let, ampak še nekoliko nazaj. Rezultati bi bili zanje in za nas vse poučni in resnemu, premišljenemu delu za zopetno uvedbo ljudskega petja prekoristni. Kako je veliki Slovšek že l. 1857. javno tožil, da je splošno ljudsko petje iz cerkva izginilo, o tem drugod.

ideja še kesneje in v veliko manjši uveljavila, kot na Kranjskem. Po vsem, kar mi je na razpolago, sodim, da ljudskega petja tudi na Štajerskem pred 30. leti ni bilo prida več, kot ga je danes, če pa ga je bilo res kaj več, kar pa ni gotovo, se tudi štajerskemu cecilianstvu ne bo moglo očitati, da se je zaradi njega zmanjšalo. Saj tudi med Nemci — kar se je nemškim ceciliancem tudi očitalo — ni cecilianstvo ljudskega petja iz cerkve izrinilo, dejstvo je, da tam, kjer ga ni, ga tudi pred ceciliansko dobo ni bilo; kjer pa je, ga je cecilianstvo ali na trdnejšo podlago postavilo ali pa ga sploh na novo uvedlo. Marsikje je bilo treba stare, bolehnne, popolnoma ohromele ostanke nekaj v polni moči se javljajočega ljudskega petja naravnost odstraniti in brez ozira nanje čisto iznova začeti. Na bolno, sahneče drevesce ne kaže zdrave mladike cepiti: bo z drevescem vred vsahnila, še preden se prime.

Tribnikov „Cerkveni orglavec na deželi“ je delo, ki v tej obliki ni za rabo. To g. župnik sam vsaj deloma uvideva, ko pravi, naj bi se sestavila in vpeljala nova primerna orgljarska knjiga in ko hkrati predlaga, naj bi strokovnjaki presodili, kaj ji je treba odvzeti in kaj pridejati. Zato se ž njo — kar bo avtorju brez dvoma najljubše — pobližje ne bomo pečali. Samo eno deloma zmotno misel pa takoj zavrnilo, domnevo namreč, kakor da je dvoglasje „s kontrabasom“ (pedalom) bistvena podlaga večglasnega ljudskega petja.

Naše ljudstvo harmonizira svoje pesmi v bogato razporejenem mnogoglasju. Če pojejo samo moški ali samo ženski glasovi, je res harmonizacija v bistvu triglasna, pa vendar že tu kaj rada prehaja v večglasje. Pr moških glasovih

- 1.) vodilni glas,
- 2.) glas, ki poje „čez“ (višji od vodilnega glasu),
- 3.) nizki bas.

Tem trem se rad pridruži še

- 4.) višji bas,
- 5.) glas, ki po svoji nalogi združuje II. tenor in I. bas čveteroglasnih moških zborov.

Koroški fantje n. pr. imajo čisto izrazito peteroglasje, pri katerem ima vsak glas svoje natančno določene funkcije. Visoki Gorenjci krog Bleda nad glas, ki poje „čez“, devljejo še višji glas, ki mu pravijo „drajar“ — Šimen n. pr. „na drajar“ poje. Bržkone ima ta najvišji glas svoje ime od tega, ker je tretji višji glas: prvi je vodilni glas, drugi „čez“, „drajar“ je pa tretji. Izvor je očitvidno nemški, povzet skoraj gotovo po terminologiji alpskih Nemcev, ki je pa žal ne poznam.

Pri ženskih glasovih je stvar s triglasjem takale:

- 1.) vodilni glas,
- 2.) spremljajoči glas v tercah ali sekstah ali pa v par tonih, ki pripadajo toniki in dominantni,
- 3.) nižji glas, po funkciji, odgovarjajoč nizkemu basu, pa vendar v toliko različen od njega, da ne dela tistih velikih intervalskih skokov, ampak se bolj v ozkih mejah krog tonike giblje.

4.) Zlasti če spremlja drugi glas prvega v sekstah, se med obema skoro vedno še en glas giblje (seveda v zelo omejeni meri), in to razdaljo med obema izpolnjuje.

5.) Če v tercah, se pa med drugi in najnižji glas še en glas vriva, da zopet pobira tiste tone med obema, ki bi sicer prazni ostali.

Kedar pa pojo moški in ženski glasovi skupaj v mešani harmoniji, je petje takoj petero-, šestero-, sedmero-, osmeroglasno.

a) Vsaj trije ženski glasovi kakor zgoraj, pa raje štirje: recimo z „učenim“ izrazom:

- 1.) I. sopran,
- 2.) II. sopran,
- 3.) alt in ponavadi še
- 4.) četrti glas.

b) Vsaj trije moški glasovi, pa tudi štirje, celo pet.

- 5.) I. tenor („čez“),
- 6.) II. tenor (vodilni glas).
- 7.) I. bas (višji bas),
- 8.) II. bas (nižji bas).

Kot deveti glas se v moških glasovih kaj radi oglašajo glasovi v sredi med višjim basom in tenorjem, izpolnjujejo tone, ki jih harmonija ima, pa bi sicer prazni ostali vsled razdalje med glasovi, pogosto se še v sopranu nad prvim sopranom pojavlja kot deseti višji glas, ki giblje približno tako, kakor oni moški glas, ki „čez“ poje. Seveda ni vsak izmed teh glasov samostojen, pogosto se dva glasova v oktavi ponavljata — pogosto se napev celo v treh oktavah glasi, vendar pa kljub temu niti o triglasju ne moremo govoriti, kaj še le o dvoglasju. Edino, kar moremo upravičeno reči, je to: naša ljudska pesem se — kedar ni enoglasna — poje večglasno. (Dalje prih.)

Dopisi.

Vrhnika. — Lansko jesen je moral g. Levstik, šolski vodja v p., radi boleznimi prekiniti svoje delovanje kot pevovodja na vrhniškem cerkvenem koru, kjer je ravno skozi 40 let z veliko ljubeznijo, požrtvovalnostjo in spretnostjo vodil več generacij cerkvenih zborov. In ko se mi je izročilo provizorično vodstvo vrhniških cerkvenih pevcev, mi ni bilo treba ničesar bistveno novega vpeljavati ali izpreminjati, temveč sem skrbel, da se je zdravi duh Levstikovih načel o cerkveni glasbi med pevci ohranil in še bolj utrdil. Zato nisem toliko gledal na to, da bi se kolikor mogoče veliko novega naučili, ampak to, kar znajo in kar smo se malega nanovo navadili, naj pojo pevci tako, da bo njihovo petje res doseglo namen, ki ga ima vsa cerkvena umetnost: srca vernikov dvigati k Bogu ter njihovo pobožnost podpirati. S tega stališča sem pevcem vedno priporočal, naj bo njihovo petje pobožno, to se pravi: pevec naj tistega pobožnega duha, ki je razlit v lepi skladbi, prenese na srca vernikov s tem, da se sam uživi v besedilo, dalje v melodije, ki to besedilo razlagajo, mu dajejo življenja, ga ogrevajo in tako bolj dostopno napravijo človeškemu srcu. Zato sem vedno skušal pevcem kako bolj težko besedilo razložiti, latinsko prestaviti ter jim dalje pokazati, kako se melodija in sploh ves ustroj skladbe ujema z besedilom, kako da cela kompozicija ni nič drugega, kakor živ odsev besedila. Ako se pevec počasi v to vtopi,

potem bo začel peti pobožno, njegovo petje bo molitev, ki povzdiguje k Bogu njegovega duha in duha vernikov. Zdi se mi, da je treba pevcem to stokrat ponavljati, pa ne bo preveč. Zato je samoobsebi umevno, da vlada na koru kolikor mogoče velik mir in zbranost, sicer je pobožna molitev izključena. Še bolj je treba od pevcev zahtevati primerne zbranosti, kot od drugih vernikov, kajti z neprimernim obnašanjem odtegnejo tudi drugim blagodejni vpliv lepe cerkvene pesmi. Zato mi ni žal, če sem včasih v tem oziru zelo strogo in radikalno nastopal — velika večina cerkvenega zbora me je tudi umevala.

Z istega stališča, da ima cerkvena glasba namen dvigati in podpirati pobožnost vernikov, sem črtal iz repertorija par skladeb, katere so ostale še izza dobe, ko se cerkvena pesem in harmonika nista bistveno razločevali. Že g. vodja Levstik je bil v tem oziru zelo strog — saj je bil vrhniški kor eden prvih, kjer je našla cecilianska misel ugodnih tal — toda vedno še kaj ostane, kar ne spada v cerkev. Res je, da so take pesmi marsikomu všeč — saj je meni dobra polka tudi všeč — toda ne v cerkvi, kjer mora vendar pesem dvigati duha, ne pa petá in prijetno dražiti ušes. Odstranil sem znano Cvekovo „Regina coeli laetare“, nekaj velikonočnih in nekaj božičnih pesmi. Naj ostanejo tudi zanaprej še na spodnji polici.

Cerkvena glasba je umetnost, kajti le kot taka ima domovinsko pravico v cerkvi. Vsaka umetnost pa mora biti lepa — če ni lepa, o umetnosti ni govora. V skladbi pa je lepota mrtva, pevci so poklicani, da to lepoto ožive in jo dajo poslušalcem v uživanje. Zato je dolžnost cerkvenega zbora, da lepoto dobre pesmi ljudem v resnici pokaže. To pa ni mogoče z enakomernim kričanjem in vpitjem, na čemer človek pri najboljši volji ne more nobene lepote odkriti. Kako naj potem taka pesem vpliva po namenu cerkvene glasbe? Žal, da je po mnogih korih prvo načelo lepega petja: vpj, kar moreš. In ker hoče vsak pevec, da slišijo ljudje najbolj njegov glas, se prizadeva za žive in mrtve. Zato se pevcem ne more nikdar dovolj priporočati, da naj pesem sicer teče živo, a umerjeno, mirno, brez nepotrebne sile, naj deluje na človeško srce kakor milost božja, ki vpliva, da se človek komaj zaveda kdaj. Pri takem prednašanju je celo močan fortissimo tako miren, da ravno s svojo umerjenostjo napravi največji vtis. — Nikdar se mi ni zdelo odveč povdarjati jasno in ostro izgovarjanje besedi, kar je tem potrebnejše, čim večja je cerkev, dalje pravilno izreko samoglasnikov, posebno *i* in *e* (na Notranjskem se ozki *e* rad prelevi v širokega in *i* prehaja rad v *e*), na pravilno povdarjanje in dihanje. Sicer malenkosti, toda brez teh malenkosti ni lepega petja. Cerkevni zbor sem pomnožil od 9 na 20 članov in članic, ker se mi je zdelo škoda, da bi se toliko dobrega pevskega materiala, kot ga je na Vrhniki, izgubilo. Glavni vzrok pa je bil ta, da se da velika večina skladeb z velikim zborom veliko lepše izvajati kot z manjšim: glasovi se izravnavajo, zgoste in izpopolnijo: kar manjka enemu, dodane drugi; dinamika se neprimerno finejše izraža, nastavki so točnejši in lepši, cela skladba teče gladkeje in živahneje.

Skušnje smo imeli z malimi izjemami po dvakrat na teden. Pri prvi smo se učili kaj novega ali se pripravljali na večje praznike, pri drugi redno — le včasih nas je goljufalo — preizkusili, kako znamo za prihodnjo nedeljo. To se mi zdi pri navadnih zborih skoro neobhodno potrebno: naj pevci pesem še tako znajo, vedno se kaj dobi, kar je treba popraviti, opoliti in zboljšati. In priznati moram: malokrat smo tudi najbolj znano pesem res dobro peli, če smo jo pri skušnji izpustili. Če je bilo le mogoče, smo peli brez orgelj, ker se tako navadijo pevci na natančnejše zadevanje in pazijo na pevovodjo, ki jim dirigira. Spremljevanje z orgljami je velikokrat pevcem samo v potuho, da jim ni treba toliko paziti na natančnejše izvajanje. Seveda, če so orglje v skladbi predpisane, ali če veliko pevcev manjka, potem je spremljanje vsaj deloma potrebno. — Repertorij vrhniškega kora je precej velik, prevladuje Sattner. Od latinskih maš so zastopani: Foerster, Sattner, Kimovec, Premrl, Hribar, Chlondowski, Stehle, Griesbacher. Modernejše skladbe so stale še bolj v ozadju, ker je treba stopati le polagoma naprej. Naši pevci so še zmerom kljub najboljšim skladbam v sponah

samih osnovnih in septimnih akordov,¹⁾ in da se dá besedilo kake pesmice povedati še v kaki lepši, finejši in plemenitejši obliki, kakor pa v teh matematično najpreprostejših formulah, na to jih je težko navaditi. Zato je organistova naloga, da svoj cerkveni zbor vzgaja in sicer tako, da pevci vedno bolj umevajo, v čem da obstoji lepota in umetnost cerkvene pesmi. Na ta način se bodo pevci navadili tudi na težje in boljše pesmi ter jih tudi raje ter bolje prepevali. S tem se bo ob enem pri ljudstvu dvigal umetniški okus, ki je semtertja tako pokvarjen. Ta vzgoja pa gre počasi, zato pameten organist ne bo zboru, ki poje najraje Hribarja, predložil naenkrat najtežje skladbe Hochreiterjeve. Koral smo gojili žal bolj za silo; zaslužil bi več vneme. Pač pa smo se naučili koralno mašo „de Angelis“. — Orglje so delo Malachovskega iz l. 1867; niso stare, a že zelo nadušljive in nove bi bile zelo potrebne; ko bi ne bilo vojske, bi bilo že vse urejeno, a zdaj je vse zaostalo. Organistovska plača na Vrhniki do letos ni bila urejena, pa vendar, če pogledamo na gosp. Levstika, ki je opravljal organistovsko službo že od leta 1875, in na njegovega prednika, znanega skladatelja Cveka, ki je bil tudi dolgo let na Vrhniki, vidimo, da vrhniški kor ni pogrešal spretnih organistov. Po prizadevanju preč. gosp. dekana Hoenigmana se je plača sedaj uredila.

Bog daj ozdravelemu gosp. vodju Levstiku, ki je v letošnjem septembru zopet nastopil svojo službo na vrhniškem koru, da bi mogel do skrajnih mej človeškega življenja voditi cerkveno petje v čast božjo in izpodbudo vernega ljudstva. Cerkvenim pevcem in pevkam, ki so z veliko potrežljivostjo skozi eno leto sledili mojemu pouku, pa se zahvaljujem za njihovo vnemo ter želim, da bi se tudi njih srca vedno tako vjemala kot se njihovi glasovi.

Fr. Zabret.

Rajhenburg. — Svoje dni je bila navada, da se je o našem cerkvenem petju precej slabo sodilo. Kakor marsikje drugod, tako se je tudi pri nas našlo dosti ljudi, ki niso znali drugega, kakor govorčiti, nobenega pa ni bilo, ki bi stopil na plan, ter z besedo in dejanjem pokazal, kaj je treba storiti in kaj opustiti, da postane cerkveno petje prijetno Bogu in ljudem. Pri slovesnem blagoslavljanju temeljnega kamna nove lurske cerkve je nastopil zbor tujih pevcev — rajhenburški so gledali in poslušali. Še tisto jesen pride na izpraznjeno mesto drugega kaplana nov duhovnik, ki je seboj prinesel zanimanje zlasti za dobro petje. Treba je bilo marsikaj storiti, da se je pevski zbor izpopolnil in izvežbal. Šlo je korak za korakom. Pristopile so nove, mlajše moči. Pri pevskih vajah je dobil prvo, odločilno besedo pevvodja. On je začel odločevati, katera pesem je lepa, pa je tudi pokazal, kako se mora zapeti, da blagodejno vpliva. Začela se je huda vojska zoper napačno izgovarjanje, t. j. požiranje glasov in zlogov, zoper nepravilno odpiranje ust pri izgovarjanju samoglasnikov, zlasti tudi zoper nepravilno dihanje. Začetkom so se sicer nekateri posmehovali, češ — to so malenkosti — kdo bi sitnaril za vsak *o* ali *u* itd., zdaj pa si že pevci sami prizadevajo, da kolikor mogoče razločno izgovarjajo in besede prav naglašajo. Tako je šlo polagoma od l. 1910. naprej. Prišle so zopet nove slovesnosti, ki zahtevajo sodelovanje kora. Prvi odločilen nastop je bil avgusta l. 1913, ob novi maši č. g. Medveda. Pripravili smo se z lepo Foersterjevo latinsko mašo sv. Cecilije s primernimi vlogami. Ljudje že dolgo vrsto let niso slišali latinskega petja. Sodba je bila splošno ugodna. To je dalu pevcem nov pogum. Za nekatere večje praznike smo se naučili nekaj lepih in lahkih maš: Schweitzer: Kind Jesu in Schutzengelmesse, za črne maše Gruberjev Requiem v d-molu, tudi ob navadnih nedeljah so se začele izvajati starejše in novejše pesmi s pravilnejšo tehniko. — Tekom šestih let je zbor narastel na 15 pevcev, ki se redno udeležujejo pevskih vaj ob torkih in petkih zvečer ter ob nedeljah po večernicah. Pri posvečevanju nove lurske cerkve je na koru prepeval velik pevski zbor, zbran skupaj iz vsega Posavja. Rajhenburških pevcev je bilo 20 izmed 60. Največ skrbi in dela pa je bilo za prvo novo mašo v novi cerkvi, katero je daroval častiti g. Jožef Mirt, sedaj kaplan v Konjicah. Na programu je bila lepa, pa precej težavna Sattnerjeva Missa Seraphica. Naši pevci ne bodo pozabili tistih trudapolnih pevskih vaj, kjer so se jim vedno bolj in bolj razkrivale lepote z ljubeznijo komponirane maše,

¹⁾ Gotovo posledica naše narodne pesmi!

Velika šola je bila za vse, ki so sodelovali. S pomočjo blagega in za lepo petje vedno vnetega preč. g. Franca Tropa, župnika v Rimskih toplicah, ki je prevzel dirigiranje, ter nekaterih gg. bogoslovcev, je zadonela krasna maša v naši novi, akustični cerkvi v popolno zadovoljnost vnetih vernikov, v slavo božjo pa tudi v zadoščenje pevskega zboru, ki mu je prvo geslo: vse v čast božjo in slavo Marijino. Pod varstvom naše ljubljene lurske Marije upamo, da tudi zanaprej delovanje in vnema novega pevskega zbora ne poneha, temveč stremi za vedno večjo popolnostjo.

Martin Gaberc, kaplan.

Pregled cerkvenoglasbenih listov.

Sveta Cecilija. (IV. in V. zvezek): Plač Gospin (Strohal). — Božični napjevi na Lošinju. — K reformi cerkvenog pjevanja. (Andres). — Polifonijske forme u nabožnoj skladbi (Dobronić). — Pavlinska pjesmarica iz god. 1644. (Barlè). — Osvit na hrvatsku glasbenu literaturu u ovogodišnjoj zagrebačkoj glasbenoj sezoni. (Novak). — Žganec: „Hrv. pučke popijevke iz Medjimurja“ (Dugan). — O pjevanju i glasbi u starom Dubrovniku (Janinović). — Tabulatura za orgulje iz početka 17. v. (Dugan). — Medjimurska „spričovanja“ (Žganec). — Griesbacher: Kirchenmusikalische Statistik und Formenlehre (Dugan). — Prvi počeci glasbe u Hercegovini (Fra Mandić). — Glazbene zaklade XVII. i XVIII. vijeka za crkvu sv. Katarine u Zagrebu (Vanino).

Glasbene priloge: Kolb: Adoro te. — Gabrieli: Iz rukopisne tabulature u Varaždinu. — Taclik: Ave Regina coelorum. — Adamič: Zdravo Kraljice.

Cyrill (5., 6., 7. štev.): Duhovna ljudska pesem v modernem pevskeu pouku v ljudski šoli (Chmiral). — Kancionál Franusov (Dr. Orel). — Rybov „Kancyonálek za češko šolsko mladino“ (Chmiral). — Nekoliko besedi o pevskeu pouku na srednjih šolah (Dr. Orel). — Slavnostni glasbeni govor (E. Schmutzer). — Repetitorij glasbene zgodovine (Bezecný).

Glasbene priloge: O sanctissima! (Dr. Stanovský). — Koralni Te Deum in Pange lingua.

Musica divina (5., 6, 7.; 8. štev.): Der Vortrag der gregorianischen Melodien (Springer). — Zur Geschichte der Wiener Kirchenmusik (Kralik). — Gesangpflege (Battke). — Gegen das deutsche Hochamt (P. H. Sattner). — Sechs Essays über Kunst und Religion (R. Moißl). — Max Reger (Springer). — Obligatorische Einführung der Musica divina i. d. Diözese Leitmeritz. — Unser Orgelbuch (M.). — Zur Frage des deutschen Volksesanges beim Amt (Löbmann). — Mein Schlußwort zur Frage des „deutschen Amtes“ (P. M. Horn).

Priloge: Proprij za Sv. R. Kri (pl. Wöss). — Modulation (isti). — Sieben geistliche Volkslieder (Reger).

Anzeigblatt (5., 6, 7., 8. štev.): Das kath. deutsche Kirchenlied (M. H.) — Choralstunde (Foerster). — Max Regers Todesahnung.

Listnica uredništva.

S pričujočo številko začnemo objavljati čez vse potreben in praktičen spis našega vlega sotrudnika gospoda Ferjančiča pod naslovom: „Cerkvenoglasbena liturgika“. Vojska nas je do tega takorekoč prisilila, zakaj njegovega prejšnjega spisa o uvedbi novih koralnih intonacij in napevov zaradi tega ne moremo več prinašati, ker nam je vojska pobrala vse stavce, ki znajo note staviti. V seji „Cec. društva“ 10. septembra t. l. smo pa sklenili (prim. septembersko štev. „C. Gl.“), naj gori imenovani, neutrudni liturgični pisatelj začne pisati tako potrebno in zaželjeno „Liturgiko“. On, ki ima že dolgoletno prakso za seboj, ki je že celo vrsto organistov v liturgičnem oziru vzgojil. Spis bomo, ko bo enkrat v celoti objavljen v našem listu, izdali v posebni knjigi, da jo bodo imeli učenci lahko za učno knjigo, pa da jo tudi župni uradi lahko naroče svojim organistom.

Hkrati javlja začasni urednik — oproščenja proseč svoji manj spretni roki — naročnikom veselo vest, da se v prihodnji številki zopet stari urednik prikaže.

Današnjemu listu je pridejana 10. št. prilog.

Odgovorni urednik lista in glasbene priloge **Stanko Premrl**.
Zalaga Cecilijino društvo. — Tiska Zadružna tiskarna v Ljubljani.